

İnsan Hak ve Özgürlüklerinin Korunmasında Makedonya Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi'nin Rolü

Branko Naumoski*

I

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi'nin Saygıdeğer Başkanı,
Sayın Haşim Kılıç,

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi'nin değerli üyeleri ve
çalışanları,

Sayın meslektaşlarım,
Bayanlar ve Baylar,

Öncelikle, Makedonya Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi Başkanı olarak şahsım ve Makedonya Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi'nin üyeleri adına bu konferansı düzenleyenlere teşekkürlerimi sunuyor, Türk Anayasa Mahkemesi'nin ellinci kuruluş yıldönümünü kutluyor, önümüzdeki dönemde kendisini bekleyen sorunların başarıyla üstesinden gelebilmesini ve bu konferansın hepimiz için verimli ve başarılı geçmesini diliyorum.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi'nin ellinci kuruluş yıldönümü etkinlikleri çerçevesinde düzenlenen konferansa konu olarak "21. yüzyılda hak ve özgürlükler hareketleri ve Anayasa Mahkemelerinin rolü" konusunun seçilmesini çok önemli buluyorum. Bu, her zaman güncelliğini koruyan bir konudur. Yılların deneyimi göstermiştir ki, özel yetkili bir mahkemeye anayasal denetim yetkisinin verilmesi demokrasinin en önemli güvencesi ve hukuk devleti ilkesinin bir gereği olarak temel hak ve hürriyetlerin korunmasının temelini oluşturmaktadır.

---

* Makedonya Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi Başkanı

Mahkemenizin yarım asırlık ömrü, kurucu iktidarın anayasal denetim alanında özel yetkili bir mahkeme kurulması yönündeki kararının ne kadar doğru olduğunu gösteren bir tablo sergilemektedir.

Bizim ülkemizde, sizin ülkenizde ve aslında anayasa yargısına yer veren bütün ülkelerde yasallık ve anayasallık ilkelerinin günümüzde olduğu gibi genel kabul görmesinin çok da kolay olmadığını düşünüyorum. Bununla birlikte, bugünkü konferansa gerek ülke içinden gerekse ülke dışından pek çok yargı organının ve devlet kurumunun katılması, Mahkemenizin kurulduğu günden bu yana anayasa yargısı alanında önemli bir rol oynayarak meşruiyetini pekiştirdiğini ortaya koymaktadır.

II

Makedonya Cumhuriyeti'nde anayasa yargısının mevcudiyeti neredeyse yarım yüzyılı (49 yıl) bulmaktadır. Anayasa Mahkemesi ilk olarak, eski Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti'nin federe birimi olan Makedonya Sosyalist Cumhuriyeti'nin 1963 tarihli anayasası ile, anayasaya ve kanuna uygunluk denetimi işlevini yerine getirmek üzere kurulmuştur.

Anayasa Mahkemesi, 1974 Anayasası'nda da aşağı yukarı aynı şekil üzere muhafaza edilmiştir. Makedonya Cumhuriyeti'nin 1991'de bağımsız, egemen ve demokratik bir devlet haline gelmesinden sonra kabul edilen 1991 Anayasası da yapısında ve işleyişinde kimi değişiklikler yapmakla birlikte bu kurumu kabul etmiştir.

Eski Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti, 1963 ve 1974 anayasaların ile hukuk düzeninde anayasa yargısını kabul eden ilk ülke olmuştur. Makedonya Cumhuriyeti'nde Anayasa Mahkemesi'nin kuruluş amacı, anayasanın üstünlüğü ilkesinin daha etkili biçimde korunmasını sağlamaktır. Anayasa Mahkememiz bu dönemde ülkesinde ve bölgesinde anayasa yargısının temellerini atmış, kapalı ve merkezîyetçi bir sistem içinde siyasal güç odaklarının üzerinde bağımsız bir profil çizmeyi başarmıştır.

Sürekliliği ve uzun yıllar içinde kazandığı deneyimler, Makedonya Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi'nin geçiş döneminde karşılaşılan problemleri sorunsuz biçimde aşabilmesini mümkün kılmıştır. Anayasa Mahkememiz, yeni koşullarda da anayasaya ve kanuna uygunluk denetimi

konusunda üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmekte zorlanmamıştır. Bu deneyim ve gelenek Anayasa Mahkemesi'nin meşruiyeti ve otoritesi ile yurttaşların Anayasa Mahkemesi'ne duydukları güven üzerinde çok olumlu bir etki yapmaktadır.

Kimi zaman, Anayasa Mahkemesi'nin demokrasinin temelindeki halk egemenliği ve demokratik meşruiyet kavramlarıyla çeliştiği iddiaları gündeme gelmektedir. Bununla birlikte, bir ülkenin "demokratik hukuk devleti" nitelmesini hak etmesi için sadece bir anayasanın kabulü yeterli değildir; anayasanın etkili biçimde uygulanıp uygulanmadığının anayasa yargısı aracılığı ile kontrol edilmesi gerekir.

Makedonya Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, özellikle 1991'den bu yana yeni hukuk düzeninin kurulmasında ve hayata geçirilmesinde anayasal normların yorumlanması işlevi ile çok önemli bir rol oynamıştır. Ülkede demokrasinin ve hukuk devletinin yerleşmesine ve yasal belirsizliklerin giderilmesine Anayasa Mahkemesi büyük katkı sağlamıştır.

Hukuk düzeninin tamamen değiştiği, yeni kanunların ve anayasanın kabul edildiği göz önüne alınırsa bunun çok da kolay bir iş olmadığı anlaşılır.

Bütün bu sorunlara rağmen, Anayasa Mahkememiz verdiği kararlar ve yaptığı yorumlarla anayasa yargısının gerekliliğini bir kez daha ispat etmiştir. Anayasa Mahkemesi, Anayasanın yorumlanmasında ve uygulanmasında keyfiliği ortadan kaldırmak suretiyle hukuk devletinin güvencesi olmuş ve anayasanın hayata geçirilmesi konusunda gerçek bir sosyal etken haline gelmiştir.

III

Bayanlar ve Baylar,
Sayın Meslektaşlarım,

Özgür insan ideali, ancak herkes için kişi haklarını ve siyasal hakları olduğu gibi ekonomik, sosyal ve kültürel hakları da aynı biçimde kullanabileceği koşulların oluşturulması ile gerçekleşebilir. İnsan olmanın özü ve onuru dikkate alındığında, eşit ve vazgeçilemez hakların tanınması insanın özgürlüğü ve tam gelişimi ile adalet ve refah için temel koşuldur. Burada,

herkesin bir yandan temel hak ve özgürlüklere sahip olmakla birlikte diğer yandan da içinde yaşadığı topluma ve toplumun diğer üyelerine karşı ödev ve sorumlukları da olduğunu hatırlatmakta yarar görüyorum.

İnsan hakları ve özgürlükleri devlet tarafından lütfedilen ya da sınırlandırılan bir haklar kategorisi değildir. Devlet, bireyin ve toplumun özel alanından kaynaklanan insan hak ve özgürlüklerini tanımak ve güvence altına almakla yükümlüdür.

Makedonya Cumhuriyeti Anayasası'nın Başlangıç kısmı temel hak ve özgürlükleri en yüksek anayasal ve yasal değerler arasında saymakta, anayasanın normatif bölümü de temel hakları ayrıntılı biçimde düzenlemektedir. Anayasanın bu konudaki yaklaşımı iki temel gösterge üzerinden daha iyi anlaşılabilir: Öncelikle, uluslararası hukuk ve Anayasa ile güvence altına alınan temel hak ve özgürlükler Makedonya Cumhuriyeti'nin temel değerleri arasında kabul edilmektedir; ikinci olarak, anayasa maddeleri sıralanırken temel haklara ayrılan bölüm devlet organlarına ayrılan bölümden önce gelmektedir.

Demokratik toplumların temeli olarak kabul edilen haklar ve özgürlükler sadece kâğıt üzerinde bir ideal olarak kalmamalı, gerçek ve reel bir değer olarak korunmalıdır. Temel haklar ve özgürlükler konusunda en önemli konu, bu hak ve özgürlüklerin etkili biçimde korunması için gerekli mekanizmaların kurulmasıdır. Devlet temel hakların kullanılmasını sağlamak ve olası ihlal ya da suiistimallere karşı korumakla yükümlüdür.

Temel hakların etkili biçimde kullanılmasını sağlayacak ve devletten veya üçüncü kişilerden kaynaklanan olası ihlal ya da suiistimallere karşı koruyacak bir mekanizmanın kurulmaması halinde, haklar ve özgürlükler demokratik ve medeni bir devletin özlem duyduğu amaçlardan uzak, kâğıt üzerinden bir iddia olmaktan öteye gidemez. Oysa, 1789 İnsan ve Yurttaş Hakları Beynamesi'nin 16. maddesinde de belirtildiği gibi, "kuvvetler ayrılığı ilkesinin kabul edilmediği ve insan haklarının güvence altına alınmadığı bir ülkede anayasanın varlığından söz edilemez." Avrupa Sözleşmesi sistemi de temel hakların ifade edilmesinden çok bu hakların güvence altına alınması için büyük uğraş vermektedir. Avrupa Konseyi, temel hakların ilan edilmesinin yeterli olmadığı ve koruma mekanizmasının haklar

için daha önemli olduğu düşüncesinden hareketle günümüzdeki gibi etkili bir koruma mekanizması kurmayı amaçlamıştır.

Makedonya Cumhuriyeti Anayasası, temel hakların korunması işlevini aralarında Anayasa Mahkemesi'nin de bulunduğu farklı kurumlara vermiştir. Anayasa Mahkemesi bu kurumlar arasında en güçlü figür olarak karşımıza çıkmaktadır. Temel hakların korunması, demokratik hukuk devletinin ayrılmaz parçası olarak kabul edilmektedir.

Anayasa Mahkemesi'nin temel hakla ve özgürlüklerle ilgili koruma işlevinin temelinde Anayasanın 50. maddesindeki şu hüküm yer almaktadır: "Her yurttaş, Anayasa ile tanınan hak ve özgürlüklerin korunması istemi ile genel mahkemelere ve Makedonya Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi'ne başvuru hakkına sahiptir. Bu başvurular, öncelikle ve acele olarak karara bağlanır." Temel hakların ve özgürlüklerin korunması, dünya üzerindeki pek çok Anayasa Mahkemesinde olduğu gibi, Makedonya Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi için de öncelikli bir görevdir.

Makedonya Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, temel hak ve özgürlükleri iki şekilde (doğrudan ve dolaylı olarak) korumaktadır.

Devletin anayasal düzeninin temel ilkelerini teşkil eden anayasallık, yasallık ve hukuk devleti ilkelerinin hayata geçirilmesi, dolaylı olarak temel hakların korunması işlevine de hizmet eder. Anayasallık ve yasallık ilkeleri sayesinde tutarlı ve bütüncül bir hukuk düzeni kurulması insan hak ve özgürlüklerinin hayata geçirilmesi için ön koşuldur. Yasal düzenlemelerin anayasa ile uyumlu hale getirilmesi dolaylı olarak hukuk devleti ilkesini güçlendirir; bu da hukuk devleti ilkesinin ayrılmaz parçası olan bireysel hak ve özgürlükleri pekiştirir. Anayasa Mahkemesi'nin somut uyuşmazlıklar hakkında verdiği kararlar sadece davanın taraflarını değil, ilgili herkesi etkiler (*erga omnes*). Mahkeme, bir yasayı ya da düzenleyici işlemi incelerken bu yasanın ya da düzenleyici işlemin ilkesel olarak anayasadaki değerler ile uyumlu olup olmadığına bakar. "Soyut ilkeler" üzerinden yapılan bu denetimde, demokratik sosyal ve siyasal düzenin anayasal temeli olarak görülen toplumsal ve bireysel haklara aykırı hükümler hukuk düzeni dışına çıkarılır. Bu şekilde, bireye önem veren ve haklarını güvence altına alan tutarlı bir anayasal-yasal düzen kurulmuş olur.

Anayasanın üstünlüğü ilkesinin bir sonucu olarak, anayasadaki ilkelere ve kurallara aykırı hükümlerin hukuk düzeninden ayıklanması hak ve özgürlükleri ihlale teşebbüs edecek kişi ya da organların kullanabileceği yasal araçları ortadan kaldırır.

Makedonya Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, temel hak ve özgürlükler için doğrudan koruma işlevini de yerine getirmektedir. Anayasa Mahkemesi, genel olarak hukuk düzeninin anayasaya uygun hale gelmesini sağlayan dolaylı denetimin dışında, spesifik olarak bireysel ve toplumsal hakların ve özgürlüklerin korunması için doğrudan denetim yapar. Temel hak ve özgürlüklerin doğrudan denetimi, bu haklara duyulan saygıyı artırdığı gibi kişinin maddi ve manevi varlığını bütünlüğüne, insan onuruna ve kişi özgürlüğüne duyulan saygıyı da artırır. Temel haklar ve özgürlükler ile ilgili anayasal normların Anayasa Mahkemesi tarafından doğrudan uygulanması, devlet organlarının bu konuda daha özenli davranmasını sağlar. Doğrudan denetim, bir anlamda temel hakların vazgeçilmez niteliğinin teyididir. Bu denetim aracılığı ile temel haklara yönelik olası ihlallerin ve suiistimallerin zemini ortadan kaldırılır. Anayasa Mahkemesi'nin etkin denetimi sayesinde, temel haklarla ilgili anayasal hükümler iktidarın maddi açıdan sınırlanmasını sağlar.

Makedonya Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi'nin birey ve yurttaş hak ve özgürlüklerinin korunması ile ilgili anayasal yetkisi Anayasanın 110. maddesinde düzenlenmiştir. Bu bağlamda, Anayasa Mahkememizin özel bir durumundan söz etmekte yarar vardır. Dünya genelindeki Anayasa Mahkemeleri anayasalarında güvence altına alınan bütün hak ve özgürlüklerin korunması ile yükümlüdür; ancak, Makedonya Anayasası Anayasa Mahkemesi'nin koruma alanına giren hak ve özgürlükleri sayarak sınırlandırmıştır. Anayasaya göre, Makedonya Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi sadece şu hak ve özgürlükleri koruma görev ve yetkisine sahiptir: Din ve vicdan özgürlüğü, düşünce ve ifade özgürlüğü, siyasal parti kurma ve siyasal faaliyette bulunma özgürlüğü, yurttaşların cinsiyet, ırk, din, etnik köken, toplumsal kimlik ya da siyasal görüş temelli ayrımcılığa karşı korunması. Görüldüğü gibi, Makedonya Anayasa Mahkemesi, sadece bir kısım kişi hakları ve siyasal haklar konusunda yetkilidir. Sosyal, ekonomik ve kültürel hakların korunması ise başka organlara havale edilmiştir. Bu sınırlayıcı hükmün, Anayasa Mahkemesi'nin etki alanını daralttığı ve temel

hakların korunması konusunda yurttaşları böylesine etkin bir güvenceden yoksun bıraktığı açıktır.

Pek çok ülke temel hakların korunması alanında bireysel başvuru ya da anayasa şikayeti olarak nitelendirilen usulü benimsemiştir. Temel hakların kamu yararına korunmasını amaçlayan yurttaş başvurusundan (*actio popularis*) farklı olarak, bireysel başvuru usulünde başvuru sahibinin kişisel ve özel çıkarı korunmaktadır. Yurttaş başvurusunda genel kural niteliğindeki işlemlere karşı dava açılır; oysa, bireysel başvuruda bireysel işlemlere (ya da bireysel çıkarları doğrudan zedeleyen genel normlara) karşı dava açılır. Makedonya Anayasası, bireysel başvuru (anayasa şikayeti) usulüne yer vermemiştir. Ancak, temel hakların ve özgürlüklerin korunması istemi ile yapılan başvuru, anayasa şikayeti usulündekine benzer bir denetim uygulanmasına vesile olabilir.

Bayanlar ve Baylar,

Son olarak, Avrupa Sözleşmesi ile güvence altına alınan hak ve özgürlüklerin korunması alanında sadece bizim ülkemizdeki Anayasa Mahkemesini değil Avrupa'daki bütün Anayasa Mahkemelerini bekleyen güncel bir sorundan söz etmek istiyorum. Avrupa'da bazı Anayasa Mahkemelerinin Avrupa Sözleşmesi'ndeki hak ve özgürlükleri tam olarak koruma konusunda başarılı olduğu gözlenmektedir. Öte yandan, bazı Anayasa Mahkemelerinin bu alanda kısıtlı yetkilere sahip olduğunu hatta bazılarının bu sorunla henüz yüzleşmediğini de biliyoruz.

Avrupa Sözleşmesi ile güvence altına alınan hak ve özgürlüklerin korunmasına yönelik olarak Avrupa ülkelerinde geliştirilen stratejinin ve gösterilen çabaların iyi niyetli olduğundan kuşku duymuyoruz. Ancak, anayasa yargısının esas görevinin bir ülkedeki yasal düzenlemelerin Anayasa ile uyumlu hale getirilmesi olduğunu unutmamamız gerekir. Bu görevin yerine getirilmesi bizatihi hukuk devleti ilkesini ve bu ilkenin ayrılmaz parçası olan temel hak ve özgürlükleri güçlendirecektir.

Anayasa Mahkemelerinin temel haklarla ilgili korumayı ulusal düzeyde etkin biçimde yerine getirmesi, Strazburg Mahkemesi'nde açılan dava sayısını azaltacaktır. Bazı ülkelerdeki uygulamalar bunun mümkün olduğunu göstermektedir ki kanımca en rasyonel çözüm de budur. Aksi halde, Anayasa Mahkemeleri özel mahkeme niteliğini yitirerek Strazburg Mahkemesi

karşısında bir alt mahkeme niteliğine bürünecektir. Bu konu üzerinde daha ayrıntılı ve derinlemesine çalışmalar yapılması gerektiğini düşünüyorum.

Anayasa Mahkemelerinin böylesi bir etkin koruma düzeyine ulaşabilmesi için mahkemeler arasında yardımlaşma, tecrübe ve bilgi paylaşımı büyük önem taşımaktadır. İleri düzeyde uzmanlaşma ve kurumsal yapılanma sayesinde, anayasa yargısının yeni ve büyük Avrupa'da kendisine düşen sorumluluğu yerine getirebilmesi mümkün olacaktır.

Mahkemenizin ellinci kuruluş yıldönümünü bir kez daha kutlar, dikkatle dinlediğiniz için teşekkür ederim.

THE ROLE OF THE CONSTITUTIONAL COURT OF THE REPUBLIC OF MACEDONIA IN THE PROTECTION OF HUMAN FREEDOMS AND RIGHTS

Branko Naumoski*

I

Dear President of the Constitutional Court of the
Republic of Turkey, Mr Haşim Kiliç,
Dear judges and employees in the
Constitutional Court of the Republic of Turkey,
Dear colleagues,
Ladies and gentlemen,

Allow me first of all to extend my appreciation to the organiser of this Conference for the invitation to take part in person as the President of the Constitutional Court of the Republic of Macedonia, to salute all attendees, on my behalf and on behalf of the colleagues of the Constitutional Court of the Republic of Macedonia to congratulate the Constitutional Court of the Republic of Turkey on its 50th anniversary, to wish successful work and successful tackling of the challenges in the forthcoming period, and to articulate my wishes for fruitful and successful work of this Conference.

I find the Conference dedicated to the 50th anniversary of the functioning of the Constitutional Court of the Republic of Turkey on the topic “Activities for the rights and freedoms in the 21st Century and the role of the constitutional courts” to be very important and always of current interest. This for a reason that the experiences and longstanding existence have confirmed

---

* President of the Constitutional Court of the Republic of Macedonia

that constitutional control given in the hands of a specially competent institution such as constitutional courts is the strongest guarantor and pillar of the existence of democracy and foundation for continuous progress in the promotion of the process of exercise and protection of human freedoms and rights on the principle of the rule of law.

I believe that the half-century existence of your Court is a sufficient time period to draw a positive conclusion as to the correctness of the decision of your constitutional maker on the establishment of such a specific body formed solely for that purpose.

I believe that your path, as well as ours, and the path of all countries in the world where there is constitutional judiciary, have not been easy up to the today's general acceptance of the protection of the constitutionality and legality. However, the fact that today this Conference is attended by very many relevant judicial and state institutions from the country and abroad corroborates the fact that in the period of its work your Court has played its role and relevance in the constitutional court protection.

II

The constitutional judiciary in the Republic of Macedonia has existed for almost half a century (49 years). The Constitutional Court was introduced for the first time as a separate institution for the control of constitutionality and legality with the 1963 Constitution of the Socialist Republic of Macedonia, as a federal unit in the former SFR of Yugoslavia.

With an almost identical form the Constitutional Court was also envisaged in the 1974 Constitution. After the Republic of Macedonia had become independent, as a sovereign, autonomous and democratic state in 1991, the 1991 Constitution envisaged this institution also but with somewhat changed position and constitutional regulation.

With the adoption of the federal and republican constitutions in 1963 and 1974, the former SFRY was the first socialist country which introduced a constitutional court in its legal system. The motive for the introduction of a constitutional court in the Republic of Macedonia was to ensure more efficient protection of the principle of constitutionality. Hence, what is undisputed is

the fact that in the socialist period the Constitutional Court was laying down the foundations of the constitutional-court case-law in the country and in the region and was raising its independent position above the political centres of power, although it was a closed centralistic system.

As a result of this continuity, thanks to its longstanding existence, the Constitutional Court of the Republic of Macedonia has managed without major difficulties to overcome the problems and requirements of transition. On the basis of the experiences gained it has not found it to be difficult to continuously proceed executing its basic role of protection of constitutionality and legality even in the newly emerged conditions. This experience and tradition may be said to have had a very positive impact on the authority, legitimacy and work of the Constitutional Court, and on the citizens' trust in it.

There certainly have been fears that the control of constitutionality is a disturbing element of the model of democracy which without its own democratic legitimacy is incompatible with the principle of people's sovereignty. However, on the contrary, it has proven to be necessary, as in order to be able to name a state democratic and a state of rule of law it does not suffice just to adopt a constitution, but it is necessary to ensure its exercise and control over its implementations, which has been proven by the constitutional judiciary.

Being active in this not so short a period, in particular since 1991, the Constitutional Court of the Republic of Macedonia has faced, as I underlined above, a big challenge to take part in the building and implementation of a new legal system through the interpretation of constitutional norms, for the purposes of consolidating democracy and rule of law, and providing legal certainty.

It has certainly not been easy, if one takes into consideration that one legal system has been replaced with a new one, and new laws and other acts have been adopted which have operationalised the constitutional provisions.

Given all these challenges, today we can freely say that with its work, through the interpretation of the constitutional norms, the Constitutional Court has corroborated the necessity and importance of the constitutional-court protection. The Constitutional Court has become the guarantor for the exercise

and the rule of law and a real social factor in the realisation of the Constitution and removal of arbitrariness and absoluteness in the interpretation, realisation and implementation of the Constitution.

III

Dear ladies and gentlemen,
Dear colleagues,

The ideal of a free human being may be accomplished only if conditions are created that enable everyone to enjoy his economic, social and cultural rights in the same way as his civil and political rights. Given the essence of the human being and his innate dignity, equal and inalienable rights are the necessary condition for his freedom and full development, and for the development of justice and welfare. Everyone has a right to be familiarised with human rights and fundamental freedoms, on the one hand, but at the same time on the other hand has a duty towards other individuals and the community he belongs to, as well as a responsibility to strive towards management of the general and real respect for the rights of the others. Human rights and freedoms are not allowed and restrictive state category, but a social and personal sphere of the individual and community. They may not be dosed and allowed, but may only be confirmed and guaranteed with the Constitution.

The essential meaning of freedoms and rights is contained in the very Preamble of the Constitution of the Republic of Macedonia, which accentuates them as the most relevant constitutional-legal values, which as important determinants are further built into the normative part of the Constitution. The conceptual setup of the Constitution with regard to the freedoms and rights corroborates their first instance relevance from two aspects: first, the fundamental freedoms and rights recognised in international law and defined by the Constitution are determined as one of the fundamental values of the constitutional order of the Republic of Macedonia, and second, their constitutional-legal determination in the normative part is before the definition and regulation of the organisation of state powers.

The basic determination of each democratic society is for the rights and freedoms not to be just a declarative, but a real, true value. One of the basic

segments in the sphere of human freedoms and rights is their protection as confirmation and functional ground for their use. The state has a positive obligation to provide and ensure their peaceful enjoyment and to protect them against possible misuses and violations.

Without the existence of a consistent system of protection, which will ensure and guarantee their exercise and will prevent possible misuses of these rights and freedoms, not only by third persons but also by the state power itself, freedoms and rights would only be a bare declaration incapable of producing the effects expected in the building of a democratic and civil state, as set forth in Article 16 of the 1789 Declaration of the Rights of Man and of the Citizen: "Every community in which a separation of powers and a security of rights is not provided for, wants a constitution". Control mechanisms for the protection of human rights in the European Convention occupy a bigger space and are given bigger significance than the formulation of the rights themselves. This attitude of control mechanisms is the result of the awareness in the Council of Europe that what is primarily relevant for the **right** is its protection and not its declaration or its existence in certain society.

This protective protectionist role in the constitutional legal system of the Republic of Macedonia has been entrusted to a number of subjects, among which the Constitutional Court appears as the rudimentary, most striking figure that should provide this protection, as the fundamental criterion for the building of a democratic and civil state of the rule of law.

The constitutional competence of the Constitutional Court to see to the exercise and protection of freedoms and rights of the individual, has a starting point in the very constitutional guarantee of freedoms and rights. Namely, pursuant to Article 50 of the Constitution – "Every citizen may invoke the protection of freedoms and rights defined by the Constitution before the regular courts, as well as before the Constitutional Court of the Republic of Macedonia, in a procedure based on the principles of priority and urgency". The protection of fundamental human rights and freedoms by the Constitutional Court is a primary task, as the case with most of the constitutional courts is, irrespective of whether they carry out their function of constitutional appraisal in a positive or negative sense.

The protection of freedoms and rights as a precondition for their exercise has been carried out by the Constitutional Court of the Republic of Macedonia in two ways, indirectly and directly.

The indirect protection of the freedoms and rights is exercised through the provision and respect of the basic principles of the constitutional order of the state, among which the dominant place belongs to the constitutionality and legality and the principle of the rule of law. The respect of the constitutionality and legality as a crucial element in the creation of a single, coherent and consistent constitutional-legal system is the prerequisite for the guarantee of the exercise of freedoms and human rights. By harmonising the legal provisions and those of the other regulations with the essence of the constitutional premises, the Constitutional Court creates indirectly prerequisites and a favourable ground for the development of a state of the rule of law, the integral elements of which are the rights and freedoms of the individual. By means of deciding on a concrete case in which a legal provision violating a right of freedom is repealed, that is, annulled, what is realised is the *erga omnes* effect which is reflected on a wider circle of potential applicants for the protection of the freedoms and rights with regard to the same act. The Court does not implement the appraisal of the constitutionality and legality on the occasion of and for the purposes of implementing the law and regulation, but with a view to protecting the collective and individual rights, that is, values that are integrated into the constitutional order, that is, that constitute the essence of the democratic, social-political order of the state. This is the so-called "abstract dispute" about the constitutionality and legality of the regulations as such, and not about the dispute for their implementation, although the essence is reduced to that. The removal of the legal provisions which are inconsistent with the constitutional principles and solutions from the legal order of the state is aimed at creating a uniform constitutional-legal system capable of taking care of the individual and ensuring his freedoms and rights.

The supremacy of the Constitution and the universal values contained therein are realised through the appraisal of the constitutionality and legality of the challenged acts and the removal from the legal order of the provisions that are deformed and deviate from the constitutionally, that is, legally defined frameworks, on the one hand, and on the other hand the principle of the rule of law and freedoms and rights of the individual and citizen. By removing these

provisions, the legal order is freed from the normative grounds for a violation of freedoms and rights.

The direct constitutional-court protection of fundamental freedoms and rights is the second essential component that completes the competence of the Constitutional Court in the field of their guarantee and efficient exercise. The competence of the Constitutional Court to decide on the issues for the protection of individual and collective freedoms and rights verifies and underlines the importance of this protection of highest constitutional rank. The efficient constitutional-court protection of freedoms and rights enhances their respect, and the respect of personal integrity, dignity and freedom. The directness in the implementation of the constitutional provisions with regard to the protection of the freedoms and rights disables additional legal deregulation of this matter, corroborating their primary importance in the building of the civil-legal state. This directness is confirmation to their legal inalienability and the same is in the direction of providing the constitutionally defined content and dimension of the fundamental freedoms and rights removing the possibilities for their usurpation. Thus, they become material boundary in the exercise of authority.

The constitutional competence of the Constitutional Court of the Republic of Macedonia to decide on the protection of freedoms and rights of the individual and citizen is envisaged in Article 110 of the Constitution. In this context, it is important to note that unlike the other countries which envisage constitutional-court protection of all constitutionally guaranteed freedoms and rights, the Constitution of the Republic of Macedonia is rather restrictive adopting the system of positive enumeration of those freedoms and rights on the protection of which the Constitutional Court is competent to decide. Namely, the Constitutional Court of the Republic of Macedonia protects the freedoms and rights of the individual and citizen relating to the freedom of conviction, conscience, thought and public expression of thought, political association and activity and prohibition of discrimination against citizens on grounds of sex, race, religious, national, social and political affiliation. Hence, what is clearly seen is the limited competence of the Constitutional Court of the Republic of Macedonia for the protection of only certain personal and political freedoms and rights, and not of the social-economic and cultural freedoms and rights, the protection of which is within the competence of the other constitutionally defined subjects. This restricting provision narrows

down the domain of activity of the Constitutional Court in the direction of protecting and guaranteeing the efficient exercise of freedoms and rights, on the one hand, and makes inexpedient the address of the individual to the Court with regard to the protection of the other constitutionally guaranteed freedoms and rights.

The constitutional lawsuit is envisaged in the constitutional-legal systems of a large number of states as a special remedy for the exercise of this protection. *Vis-à-vis actio popularis*, whose aim is the protection of fundamental freedoms and rights in public interest, the constitutional lawsuit ensures this protection in private, personal interest. In the first case, the general acts are the subject-matter of challenge, while the constitutional lawsuit basically challenges the individual acts, although the same may also be focused on certain legal norms, indirectly or directly. Unlike this system, the Constitution of the Republic of Macedonia is not familiar with the constitutional lawsuit as an instrument for constitutional-court protection owing to which the Rules of Procedure themselves recognise only the application for the protection of freedoms and rights. Analogously to the constitutional lawsuit, the application may initiate a procedure for the protection of the freedoms and rights which the applicant finds to have been violated only by a final or effective individual act or action.

Dear ladies and gentlemen,

Finally, allow me to conclude that it is not only our country in which there is a major challenge upon constitutional judiciary regarding the new trends that have affected the constitutional courts in view of the protection of freedoms and rights guaranteed under the European Convention. Today there are constitutional courts fully protecting the freedoms and rights under the European Convention, there are courts with reduced competence, and constitutional courts which have not still confronted this matter.

I am certain that this European effort and strategy for the protection of human freedoms and rights guaranteed under the European Convention had and have a well-intentioned objective and certainly deserve special attention, but one should not ignore that the basic duty, that is, competence of constitutional judiciary is harmonisation of the legal provisions with the Constitution, because even in that way constitutional judiciary creates the

prerequisites and favourable ground for the development of a state of the rule of law, the integral elements of which are the freedoms and rights of the individual.

While I wish to believe that in that way the very many cases in the Court in Strasbourg would decrease, considering the experience of a number of countries I am not convinced that it is the most rational solution. Hence, it is necessary for this topic to undergo a more detailed and extensive examination, especially when there is already some experience. Otherwise, constitutional courts would be transformed into regular, or some kind of instance courts of the regular judiciary.

What is certainly necessary to that aim is assistance and information, and in particular sharing experiences and knowledge. It will certainly be required to have a higher level of organisation and concrete functioning of the law in a new enlarged Europe in which constitutional judiciary and every one of us will have their share of the responsibility for its development.

Congratulating you again on your half-century jubilee, I thank you for your attention.